Inleiding

De bijbel, de heilige Schrift, het boek der boeken, Gods Woord: allemaal benamingen voor dat ene, oude boek, dat door de eeuwen heen over de wereld verspreid is. Een boek dat steeds weer wordt gelezen en voorgelezen, vertaald en uitgelegd.
De bijbel, een bron van troost en inspiratie.

In de bijbel zijn mensen aan het woord uit een ver voorbije tijd, zo'n 2000 jaar en meer geleden. Zij leefden in een wereld die in sociaal, cultureel en religieus opzicht sterk verschilde van de onze. Toch heeft dat boek mensen uit allerlei volken en in allerlei situaties intens aangesproken, hun moed en troost gegeven. Ook mensen van nu. En voor kunstenaars, schrijvers, dichters en musici is het altijd weer een bron van inspiratie.

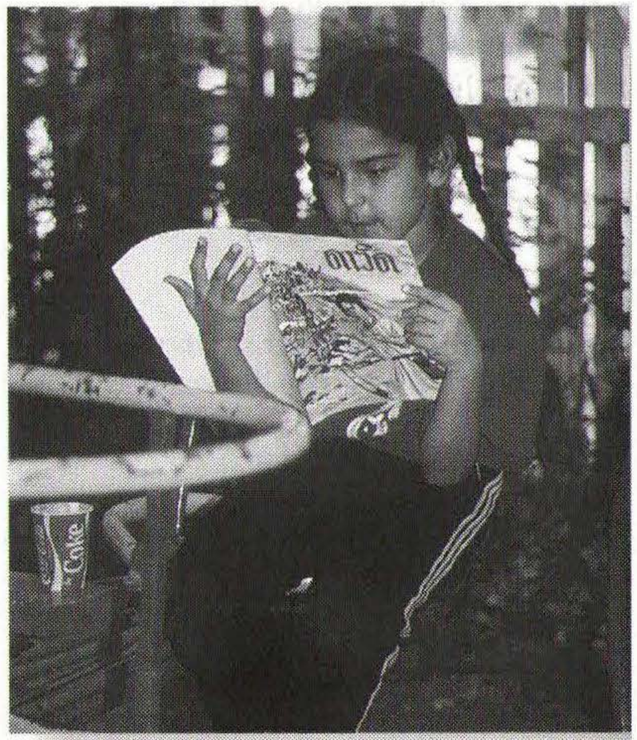

Dit meisje uit Thailand leest een stripboek met bijbelverhalen, vragen en opdrachten. Het boek wordt uitgegeven door het Thais Bijbelgenootschap.
© UBS/Maurice Harvey

De bijbel als boek

Op het eerste gezicht is de bijbel een gewoon boek, maar wie hem openslaat, ontdekt al gauw dat de bijbel niet een boek is zoals wij dat gewend zijn: een roman, een geschiedenisboek of een gedichtenbundel. De bijbel is een *verzameling* van boeken en geschriften, een bibliotheek in het klein. Daar wijst het woord *bijbel* ook op, afgeleid van het Griekse woord 'biblia', dat *boeken* betekent.
En wanneer je er wat in bladert, merk je dat je een boek leest van het oude volk van Israël en van de eerste christenen. Het bestaat uit twee delen: het eerste deel wordt het Oude Testament genoemd, en het tweede het Nieuwe Testament.

Een geloofsboek

Het is een geloofsboek waarin de Heer, de God van Israël, centraal staat, de God van Abraham, Isaak en Jakob, de schepper van hemel en aarde, de wetgever op de Sinai, de vader van Jezus Christus.
Een boek dat door de apostel Paulus terecht genoemd en geroemd wordt als: 'de heilige geschriften, waaruit je wijsheid kunt putten die leidt tot redding door het geloof in Christus Jezus. Alles wat hierin staat, is door God geïnspireerd en bruikbaar voor het onderricht, voor het weerleggen van dwalingen, het herstellen van fouten en voor de opvoeding tot een rechtschapen leven.' (Tweede brief aan Timoteüs 3:15-16 volgens de Groot Nieuws Bijbel.)

Geschiedenis

Het ontstaan van de bijbel als een verzameling boeken is nauw verbonden met de heilsgeschiedenis van het oude Israël en met het geloofsleven van de jonge christelijke kerk. Die bijbelse geschiedenis begint met de aartsvaders die vanuit Mesopotamië naar Kanaän

trokken (tussen 2000 en 1500 voor Christus) en eindigt met de vestiging van de eerste christelijke gemeenschappen in het toenmalige Romeinse Rijk (40 - 60 na Christus).

Verschillende teksten

De teksten die we in de bijbel aantreffen, weerspiegelen dan ook de wisselende omstandigheden waarin het volk van Israël en de eerste christenen verkeerd hebben. Zo vinden we onder andere:

- verhalen over de zwervende stamvaders en -moeders en de plaatsen die zij hebben bezocht;
- geslachtsregisters die antwoord willen geven op de vraag waar de volken vandaan komen, hoe hun onderlinge betrekkingen zijn en welke plaats Israël daarbij inneemt;
- verhalen over de onderdrukking van de Israëlieten in Egypte en hun bevrijding;
- wetten, bepalingen en regels met betrekking tot het sociale en godsdienstige leven;
- notities van hofschrijvers en secretarissen over het bestuur van koningen en over hun houding ten opzichte van tempel en eredienst;
- uitspraken van profeten die zich verzetten tegen maatschappelijke en godsdienstige wantoestanden en een beeld schetsen van een gelukkige toekomst;
- liederen en gedichten waarin mensen God danken voor zijn redding uit benarde omstandigheden of hem om hulp smeken in hun ellende;
- evangeliën waarin getuigd wordt van de woorden en de daden van Jezus Christus, de messias;
- zendingsverhalen waarin beschreven wordt hoe het christendom zich onder Joden en niet-Joden over de toenmalige wereld verbreidde;

- brieven van apostelen, waarin de jonge christelijke gemeenten worden aangesproken en waarin onder meer wordt ingegaan op de problemen die zij met elkaar en met buitenstaanders hadden;
- dromen en visioenen waarmee op symbolische en verborgen wijze gesproken wordt over onderdrukking en vervolgingen en over Gods eindoordeel.

Oude Testament

De boeken van het Oude Testament zijn in Israël geschreven in de eeuwen voor het begin van onze jaartelling, en van generatie op generatie zorgvuldig overgeleverd. In de eerste eeuw na Christus hebben joodse schriftgeleerden een lijst (canon) opgesteld van gezaghebbende boeken. Veel van deze geschriften genoten al lange tijd groot gezag. Men gaat er algemeen van uit dat het gezag van de *Pentateuch* (de eerste vijf bijbelboeken) al rond de vijfde eeuw voor Christus als onaantastbaar werd beschouwd.

De verzameling van de *profetische boeken* is waarschijnlijk in de derde eeuw voor Christus afgesloten. Daarbij horen niet alleen boeken die profetieën uit de achtste eeuw bevatten, zoals die van Amos en Hosea. Ook de boeken Samuël en Koningen, die gaan over de geschiedenis van de koningen van Israël en Juda (elfde tot de zesde eeuw voor Christus), rekende men tot de profetische literatuur.

Het is meestal niet mogelijk om precies na te gaan wanneer en door wie deze bijbelteksten voor het eerst zijn opgeschreven, en hoe zij - vaak eeuwenlang - zijn overgeleverd. Soms bevat een bijbelboek teksten van verschillende herkomst. Wanneer men in het boek *Psalmen* bladert en op de opschriften let, zal men veel liederen uit de bundel van David vinden. Maar er staan ook liederen uit de

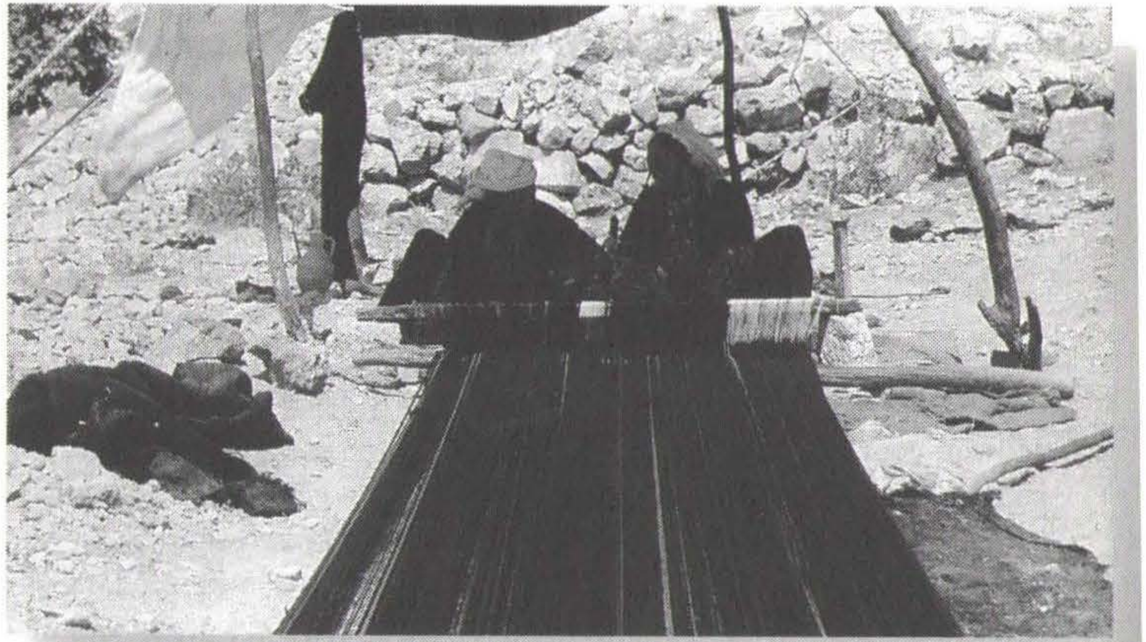

Eeuwenlang werden de bijbelverhalen mondeling doorgegeven.
© Biblical Archaeology Society

bundel van Asaf in, terwijl er ook psalmen zijn die in het opschrift niet de naam van een historische persoon vermelden. Wie al deze godsdienstige liederen heeft gebundeld, is niet bekend. We weten wel dat de psalmen - en ook de andere boeken in de Hebreeuwse bijbel - in verschillende perioden van de geschiedenis van Israël zijn geschreven en aan latere generaties zijn doorgegeven. Totdat ze uiteindelijk in de eerste eeuw na Christus zijn gecanoniseerd.

In de oude Griekse vertaling van het Oude Testament, de *Septuagint*, vinden we een canon die afwijkt van die in de Hebreeuwse bijbel. In de Septuagint zijn namelijk ook geschriften opgenomen die 'deuterocanoniek' of 'apocrief' worden genoemd. *Deuterocanoniek* betekent: 'pas in tweede instantie tot de canon te rekenen'. *Apocrief* betekent: verborgen, geheim. Van deze boeken zijn vertalingen opgenomen in katholieke en sommige protestantse bijbeluitgaven over de gehele wereld.

Nieuwe Testament

Alle boeken van het Nieuwe Testament zijn geschreven in de eerste eeuw na Christus. Het waren de volgelingen van Jezus die elk op een eigen manier over Jezus en de bijbelse boodschap hebben verteld. Deze evangeliën zijn geschreven en bedoeld voor de eerste christenen als bemoediging en onderwijs. Dat laatste geldt zeker ook voor de brieven die Paulus en anderen schreven aan de eerste christelijke gemeenten in het Romeinse rijk.

In tegenstelling tot het Oude Testament is er maar weinig tijd verstreken tussen het ontstaan van de verschillende geschriften en het moment waarop zij zijn gecanoniseerd. Al aan het eind van de tweede eeuw bestond er een lijst van boeken die in de christelijke gemeenten hoog in aanzien stonden. Toch heeft het tot omstreeks 400 na Christus geduurd, voordat men het in de kerken van het Oosten en het Westen eens was over de vraag welke boeken wel en welke niet tot het Nieuwe Testament moesten worden gerekend.

De talen van de bijbel

Het Oude Testament is bijna helemaal geschreven in het *Hebreeuws*, de taal die de Israëlieten spraken. Het Hebreeuws behoort tot de Semitische talen; het wordt geschreven van rechts naar links en men schrijft alleen de medeklinkers. Pas later voegde men tekentjes toe om de klinkers aan te geven.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃

beresjiet bara elohiem et hasjamajim weët haärets

in het begin schiep God de hemel en de aarde

Na de Babylonische ballingschap (587-539 voor Christus) werd het Hebreeuws verdrongen door het *Aramees*, dat in die tijd de belangrijke voertaal in het Midden-Oosten was. Het Aramees is verwant aan het Hebreeuws. In het Oude Testament zijn enkele stukken uit Daniël en Ezra in deze taal geschreven. Het Aramees is ook de eerste taal waarin de Hebreeuwse bijbel werd uitgelegd en bewerkt; de schriftelijke vastlegging daarvan heet *targoem* (meervoud: *targoemim*). Zonder twijfel is het Aramees ook de taal geweest die Jezus en zijn tijdgenoten gesproken hebben. Het Grieks van de nieuwtestamentische evangeliën heeft dan ook een Aramese achtergrond.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν

en archei en ho logos, kai ho logos en pros ton theon

in het begin was het Woord, en het Woord was bij God

De geschriften van het Nieuwe Testament zijn alle in het Grieks geschreven. Nadat koning Alexander de Grote (gestorven in 323 voor Christus) het Midden-Oosten op de Perzen had veroverd, nam de invloed van het Grieks toe. Het is dan ook begrijpelijk dat in de tweede eeuw voor Christus een complete vertaling van de Hebreeuwse bijbel in het Grieks gemaakt werd, de zogeheten *Septuagint*. Deze Griekse vertaling werd oorspronkelijk gemaakt voor de Joden buiten Palestina, maar later ook gebruikt in de jonge christelijke gemeenten. Het woordgebruik en de stijl van deze Griekse vertaling zijn van invloed geweest op de woordkeus van de schrijvers van het Nieuwe Testament. Zij schreven dat testament in de Romeinse tijd, toen het Grieks de voertaal bij uitstek was geworden.

De handschriften van de bijbel

Van geen enkel boek van het Oude of Nieuwe Testament bezitten we het originele handschrift. Wat we hebben zijn kopieën van kopieën van kopieën, enzovoort, veelal gemaakt in scholen van overschrijvers of in ateliers van monniken. Dat overschrijven gebeurde volgens beproefde regels en met de grootste nauwkeurigheid, en werd als een gewijde bezigheid beschouwd.
Tot 1947 dateerden de oudste bekende handschriften van het Oude Testament uit de negende of tiende eeuw na Christus. Maar in dat jaar werd bij Qumran aan de Dode Zee een groot aantal handschriften gevonden die dateren van 200 voor Christus tot 70 na Christus. Daaronder waren ook fragmenten van het Oude Testament, onder andere een bijna complete boekrol met de tekst van Jesaja. Nog veel ouder is de tekst van Numeri 6:24-26 die aangetroffen is op een zilveren voorwerp dat in 1979 werd gevonden in Jeruzalem. Waarschijnlijk werd het als een amulet om de hals gedragen en stamt het uit de zesde eeuw voor Christus.

Wat de geschriften van het Nieuwe Testament betreft, is de situatie anders. Ook hiervan hebben we niet de originele handschriften, die geschreven zijn in de eerste eeuw na Christus. Maar de periode tussen de originele handschriften en de oudste fragmenten die we hebben, is vrij klein. Deze fragmenten dateren namelijk al uit het begin van de tweede eeuw. Daarnaast zijn er veel handschriften die het gehele Nieuwe Testament of grote delen ervan bevatten en waarvan de oudste uit de vierde en vijfde eeuw stammen. Van deze grote handschriften zijn vooral beroemd:

- de Codex Sinaiticus, in 1844 ontdekt door de bijbelgeleerde Tischendorf in het St. Catharina-klooster op de Sinai;

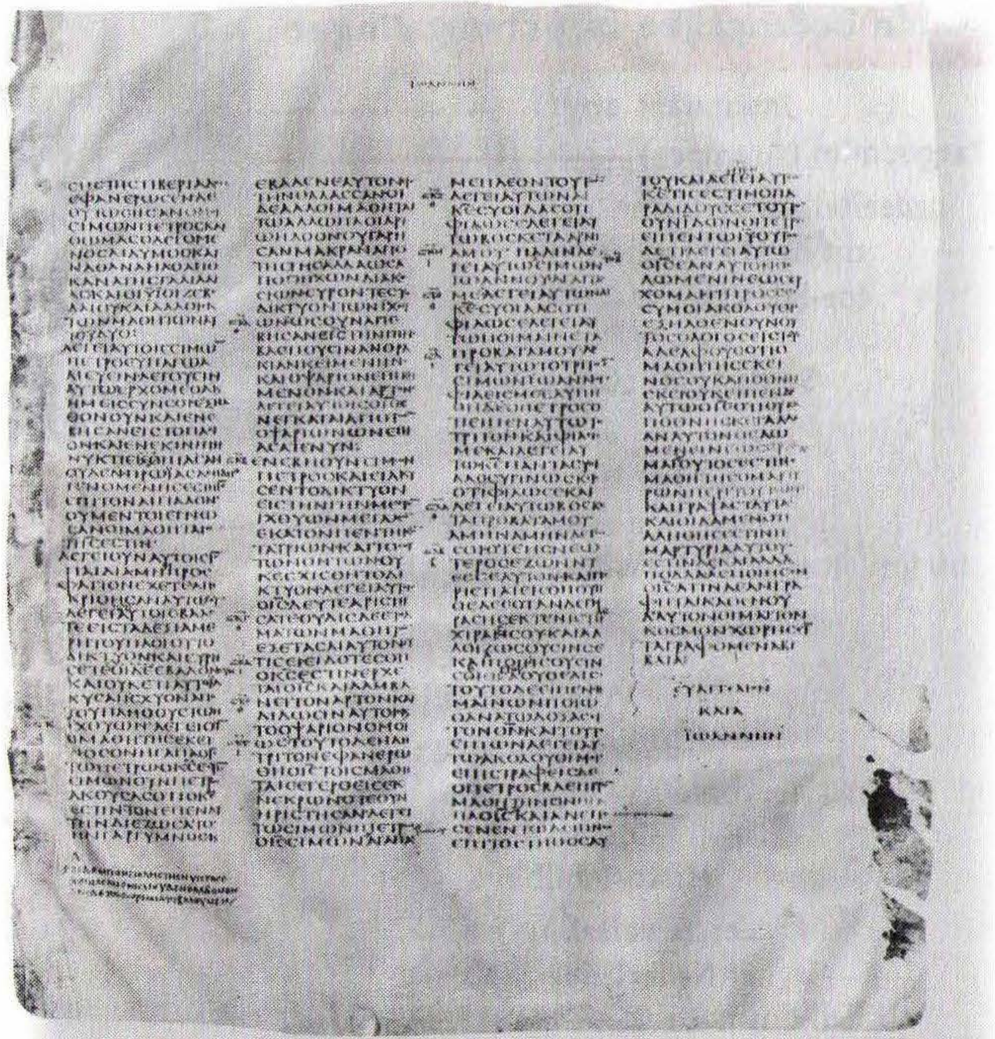

De Codex Sinaiticus. Dit fragment toont Johannes 21:1-25.
© British Museum, Londen

- de Codex Vaticanus en de Codex Alexandrinus, die beide al veel langer bekend waren.

De Codex Vaticanus behoort toe aan de bibliotheek van het Vaticaan in Rome; de beide andere bevinden zich in het Brits Museum in Londen.

Enkele belangrijke bijbelvertalingen

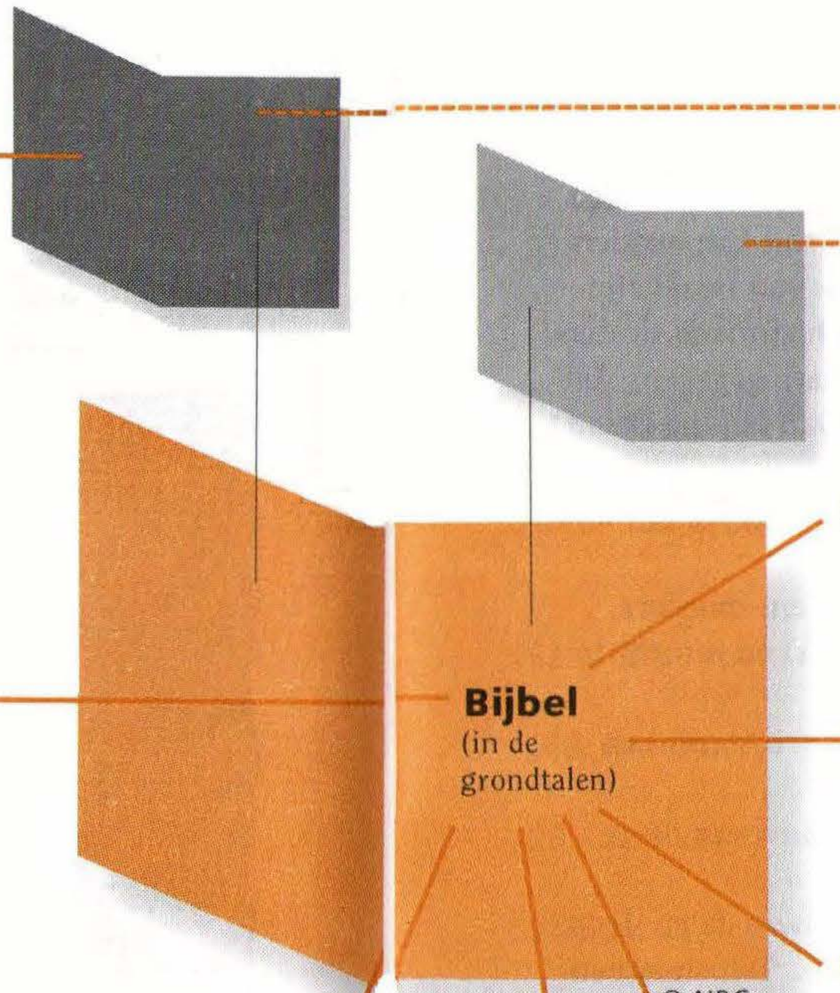

Targoemim (Aramees)
gedeeltelijke vertaling
uit het Hebreeuws
4de-3de eeuw v. Chr.

Septuagint (Grieks)
vertaling
uit het Hebreeuws
2de eeuw v. Chr.

Vulgaat (Latijn)
door Hieronymus
ca. 400

Historiebijbel
eerste vertaling
in het Nederlands
ca. 1360

Delftse Bijbel
eerste gedrukte bijbel
in het Nederlands
1477

Bibel
út de oarspronklike talen op 'e nij
yn it Frysk oerset (NBG/KBS)
1978

Oude Testament
(Hebreeuws)

Nieuwe Testament
(Grieks)

Bijbel
(in de
grondtalen)

© NBG

Statenvertaling
eerste volledige Nederlandse vertaling uit
de grondtekst
1637

NBG-vertaling 1951
in opdracht van het Nederlands
Bijbelgenootschap (NBG)
1951

Willibrordvertaling
van de Katholieke Bijbelstichting (KBS)
1975/1995

Groot Nieuws Bijbel
in hedendaags Nederlands (NBG/KBS)
1983/1996

Startbijbel
een bloemlezing in eenvoudig Nederlands (NBG)
1989/1994

Geschiedenis van Israël

Belangrijke gebeurtenissen uit de geschiedenis van Israël

De tijdtafel geeft een beknopt overzicht van de geschiedkundige informatie zoals die in de bijbel te vinden is of daaruit kan worden afgeleid. Alleen de grote lijnen van de geschiedenis van Israël zijn hier aangegeven. Het is vaak erg moeilijk om een historisch sluitend overzicht op te zetten met behulp van de beschikbare gegevens. Dit geldt met name voor de periode vóór de regering van koning David (ca. 1000 voor Christus).

± 2000 – ± 1400 v. Chr.	de tijd van de stamvaders en -moeders
± 1250 – ± 1200 v. Chr.	uittocht uit Egypte (Mozes) en intocht in Kanaän (Jozua)
± 1150 – ± 1025 v. Chr.	periode van de 'Rechters' (richteren) en Samuël
± 1025 – ± 930 v. Chr.	Saul, David en Salomo (bouw van de tempel)
± 930 v. Chr.	scheuring van het rijk in twee delen: Israël (het Noordelijke rijk of het 'Tienstammenrijk') en Juda (het Zuidelijke rijk of het 'Tweestammenrijk')
930 – 722 v. Chr.	het Noordelijke rijk/Israël; de profeten Elia en Elisa, Amos en Hosea
722 – 721 v. Chr.	het Noordelijke rijk/Israël door de Assyriërs veroverd; de bevolking grotendeels naar Assyrië weggevoerd
930 – 587 v. Chr.	het Zuidelijke rijk/Juda; de profeten Micha, Jesaja en Jeremia
587 v. Chr.	het Zuidelijke rijk/Juda door de Babyloniërs veroverd; Jeruzalem en de tempel verwoest; de bevolking grotendeels naar Babel weggevoerd: de zogenaamde Babylonische ballingschap; de profeet Ezechiël
538 – 330 v. Chr.	groepen Joden uit Babel terug naar Juda; herbouw van Jeruzalem en de tempel; Juda onderdeel van het wereldrijk der Perzen (Ezra, Nehemia, Ester)
312 – 198 v. Chr.	Palestina onder het gezag van de Ptolemeeërs (Egypte)
198 – 134 v. Chr.	Palestina onder het gezag van de Seleuciden (Syrië); joodse vrijheidsstrijd onder leiding van de Makkabeeërs
63 v. Chr	Palestina komt onder het gezag van de Romeinen
vóór 4 v. Chr.	geboorte van Jezus (onze tijdrekening begint ongeveer 5 jaar 'te laat')
26 – 30 na Chr.	werkzaamheid van Jezus, zijn dood en opstanding
± 36 na Chr.	bekering van Paulus; daarna verbreiding van het christendom onder Joden en niet-Joden over de toenmalige wereld
66 – 70 na Chr.	mislukte joodse opstand tegen de Romeinen, gevolgd door de verwoesting van Jeruzalem en de tempel

Het Oude Testament

Pentateuch

Het Oude Testament kan globaal in vier groepen verdeeld worden. De eerste groep bevat de eerste vijf boeken van de bijbel (Genesis tot en met Deuteronomium) en heet daarom de *Pentateuch* (*penta* = vijf). In deze boeken vinden we de schepping van hemel en aarde, de geschiedenis van de eerste mensen, de zwerftochten van de aartsvaders en -moeders en vooral de bevrijding van de Israëlieten uit Egypte. Deze boeken worden ook de *tora* of *wet* van Mozes genoemd vanwege de godsdienstige wetten, voorschriften en leefregels (onder andere de 'tien geboden') die daarin een voorname plaats innemen. Toch is de tora geen wetboek in onze betekenis van het woord maar veeleer 'lering', 'onderwijzing'. Gods richtlijnen aan zijn dienaar Mozes

Simchat Tora, Vreugde der Wet. Tijdens dit joodse feest danst men met de wetsrollen door de synagoge.
© Knoch-collectie

maken deel uit van het verbond dat God met zijn volk gesloten heeft. In het jodendom is de tora het hart van de bijbel.

Historische boeken

Na de tora komen de historische boeken (Jozua tot en met Ester). Deze boeken beschrijven elk op eigen wijze een periode uit de heilsgeschiedenis van het volk van Israël: de intocht in het beloofde land onder leiding van Jozua; de tijd van de 'rechters' of 'leiders', onder wie Debora, Gideon, Simson en Samuël; de daaropvolgende periode van de koningen onder wie Saul, David en Salomo; de deportatie, eerst die van de inwoners van Israël naar Assyrië, en later die van de inwoners van Juda naar Babel; het leven tijdens de ballingschap en ten slotte de terugkeer van groepen Joden naar Juda en de herbouw van Jeruzalem en de tempel door Ezra en Nehemia. Deze historische boeken geven elk op zijn eigen manier een gelovige visie op de verschillende gebeurtenissen, waarin profeten als Samuël, Elia en Elisa een belangrijke rol spelen. Men spreekt in dit verband wel van profetische geschiedschrijving. Tegen die achtergrond worden de boeken Jozua, Richteren of Rechters, 1 en 2 Samuël, 1 en 2 Koningen door de Joden de 'vroege profeten' genoemd. Ze worden met de zogenaamde 'late profeten' (Jesaja tot en met Maleachi) als één groep in de Hebreeuwse bijbel achter de tora (Genesis tot en met Deuteronomium) geplaatst.

Poëtische boeken

De vijf poëtische boeken zijn, zoals de naam al zegt, dichterlijk van aard. Ze bevatten liederen ter ere van God (Psalmen) en liederen over de liefde tussen man en vrouw (Hooglied), in het jodendom symbolisch uitgelegd als model van de liefde tussen God en Israël, en door christenen van de liefde tussen Christus en de kerk. Verder schilderen ze in beeldrijke taal de zin of zinloosheid van het

bestaan (Prediker) en de rol van God in het leven van de lijdende mens (Job). Ten slotte leren ze door middel van een verzameling uitspraken met een onderwijzend karakter hoe een mens verstandig kan leven (Spreuken).
Job, Prediker en Spreuken maken deel uit van de zogenaamde oudtestamentische 'wijsheidsliteratuur'. In het oude Israël betekent 'wijsheid' vooral praktische wijsheid, levenskunst: de juiste omgang van mensen met elkaar, voortkomend uit een levende relatie met God.
Deze vijf boeken worden in de Hebreeuwse bijbel ondergebracht bij de 'geschriften', samen met Ruth, Klaagliederen, Ester, Daniël, Ezra, Nehemia en 1 en 2 Kronieken.

Profeten

De laatste groep oudtestamentische geschriften wordt gevormd door de profeten. Hierin kunnen we lezen over het leven en werk van de profeten, geïnspireerde personen die een kritische rol speelden in de geschiedenis van Israël. Centraal staan hun uitspraken die zij in naam van God richten tot het volk en zijn leiders, koningen en priesters. Ze waarschuwen tegen ontrouw aan God en tegen het vereren van andere goden, en komen op voor recht en gerechtigheid. Steeds weer trachten ze de mensen de juiste richting te wijzen: de keuze voor God en zijn wet als de enige weg tot uiteindelijke redding. Naast hun waarschuwingen en dreigingen met straf en ondergang staan ook altijd hun profetieën over een nieuwe tijd en toekomstig heil.

De deuterocanonieke of apocriefe boeken

Deze boeken stammen voornamelijk uit de periode na het Oude en vóór het Nieuwe Testament, toen de Joden overheerst werden door de Syrische koningen en veel Joden verspreid leefden in andere landen (de zogenaamde diaspora). Sommige geschriften zijn bedoeld als aanvulling op oudtestamentische boeken (toevoegingen bij Ester en Daniël). Andere bevatten aanvullende tradities over figuren uit het Oude Testament (Baruch en het Gebed van Manasse); twee kunnen het best omschreven worden als bijbelse novellen (Tobit en Judit), terwijl de boeken van de Makkabeeërs een beeld geven van de vrijheidsstrijd van het joodse volk tegen de Syrische koning Antiochus IV Epifanes (175-164 voor Christus) en zijn opvolgers.
Ten slotte zijn er twee wijsheidsboeken, de Wijsheid van Salomo en de Wijsheid van Jezus Sirach.

Het Nieuwe Testament

Evangeliën

Het Nieuwe Testament begint met de vier *evangeliën*. Deze boeken handelen over het leven, de woorden en de daden van Jezus Christus. De eerste drie - die van Matteüs, Marcus en Lucas - stemmen vaak woordelijk overeen, omdat het evangelie van Marcus, het oudste, bij de beide andere evangelieschrijvers bekend was. Vanwege de vele vergelijkbare teksten worden zij ook wel *synoptici* genoemd (synopsis = overzicht). Toch zijn er ook duidelijke verschillen. Want Matteüs en Lucas gebruikten behalve Marcus ook nog andere bronnen en hadden ook elk weer een ander publiek voor ogen. Een geheel eigen sfeer ademt het evangelie van Johannes, dat een ander karakter heeft dan de eerste drie evangeliën.
De evangelieschrijvers willen niet alleen feiten geven over het leven en werk van Jezus, zij willen ook zijn persoon laten zien als de vervulling van de Wet en de Profeten, en van hem een gelovig getuigenis afleggen.

De kamerheer van de koningin van Ethiopië wordt gedoopt door Filippus, een volgeling van Jezus (Handelingen 8:26-40).

© NBG/Willeke Brouwer

Wat zij schrijven, heeft dit doel: 'dat u gelooft dat Jezus de Christus is, de Zoon van God, en dat u door te geloven leven hebt in hem' (Johannes 20:31, Groot Nieuws Bijbel).

Handelingen

Het boek *Handelingen van de apostelen* is een vervolg op het Evangelie van Lucas. Het beschrijft de verspreiding van de blijde boodschap over het Romeinse Rijk, van Jeruzalem tot Rome, een boodschap voor Joden en niet-Joden.

Brieven

Na de evangeliën en Handelingen vindt men als derde groep in het Nieuwe Testament een aantal *brieven*. Ze zijn geschreven door apostelen en andere christenen van het eerste uur, te weten: Paulus, Petrus, Johannes, Jakobus en Judas. Ze zijn gericht aan personen (bijvoorbeeld de brief aan Filemon), aan een bepaalde gemeente (zoals de brief aan de Romeinen) of aan een aantal gemeenten tegelijk (onder andere de brieven van Petrus). Gewoonlijk geven ze nadere uitleg van het geloof, behandelen ze allerlei problemen die zich in de eerste gemeenten voordeden, en willen ze de christenen bemoedigen in hun vaak moeilijke omstandigheden. Ook de verhouding van de eerste christenen met Joden en niet-Joden komt ter sprake, vooral in de brieven van Paulus, die zelf Jood met de Joden en Griek met de Grieken wilde zijn.

Openbaring

Zoals het eerste boek van de bijbel (Genesis) begint met een poëtische beschrijving van de schepping van hemel en aarde, zo geeft het laatste bijbelboek, *de Openbaring van Johannes*, in een aantal visioenen, beelden en symbolen een schets van het einde der tijden. Dat wordt beschreven, niet als iets dat in de verre toekomst ligt, maar als reeds begonnen. Ook dit boek is mede bedoeld als bemoediging van de (verdrukte) christenen door de verzekering van Gods uiteindelijke en definitieve overwinning.

Het Oude Testament

Wet	Historische boeken	Poëtische boeken
Genesis	Jozua	Job
Exodus	Rechters/Richteren	Psalmen
Leviticus	Ruth	Spreuken
Numeri	1 en 2 Samuël	Prediker
Deuteronomium	1 en 2 Koningen	Hooglied
	1 en 2 Kronieken	
	Ezra	
	Nehemia	
	Ester	

Het Nieuwe Testament

Evangeliën	Handelingen	Brieven
Matteüs	Handelingen	Romeinen
Marcus		1 en 2 Korintiërs
Lucas		Galaten
Johannes		Efeziërs
		Filippenzen
		Kolossenzen
		1 en 2 Tessalonicenzen
		1 en 2 Timoteüs
		Titus
		Filemon
		Hebreeërs
		Jakobus
		1 en 2 Petrus
		1, 2 en 3 Johannes
		Judas

De deuterocanonieke of apocriefe boeken

Profeten	
Jesaja	Tobit
Jeremia	Judit
Klaagliederen	Ester (toevoegingen)
Ezechiël	1 en 2 Makkabeeërs
Daniël	Wijsheid van Salomo (Wijsheid)
12 profeten	Wijsheid van Jezus Sirach (Sirach)
Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia en Maleachi	Baruch
	Daniël (toevoegingen)
	Gebed van Manasse

Openbaring van Johannes

Openbaring

Beknopte lijst van bijbelse personen

In het onderstaande is niet gestreefd naar volledigheid. Er wordt per naam een representatieve keuze gegeven van bijbelteksten. De deuterocanonieke boeken zijn cursief weergegeven.

Aäron	Exodus 4:13-17,27-31; 32; Numeri 12; *Sirach 45:6-22*; Hebreeërs 5:4; 9:4
Abel	Genesis 4:1-16; Matteüs 23:35; Hebreeërs 11:4; 12:24
Abigaïl	1 Samuël 25; 27:3; 30:5, 18; 2 Samuël 2:2; 3:3
Abraham (Abram)	Genesis 12 e.v.; *Sirach 44:19-23*; Lucas 16:19-31; Handelingen 7:2-8; Romeinen 4; Galaten 3; Hebreeërs 11:8-19; Jakobus 2:21-24
Absalom	2 Samuël 13 - 19
Adam	Genesis 2 - 5; Lucas 3:38; Romeinen 5:12-21; 1 Korintiërs 15:22,45; 1 Timoteüs 2:13-15
Atalja	2 Koningen 11; 2 Kronieken 22:10 - 23:21
Barnabas	Handelingen 4:36-37; 9:27; 11:22-30; 12:25; 13 - 15; 1 Korintiërs 9:6; Galaten 2
Batseba	2 Samuël 11; 1 Koningen 1:11-31
Bileam	Numeri 22 - 24; 31:8,16; Jozua 24:9-10; 2 Petrus 2:15; Openbaring 2:14
David	Ruth 4:17; 1 Samuël 16 e.v.; 2 Samuël; 1 Koningen 1 - 2:12; *Sirach 47:1-12*; Matteüs 22:41-46; Marcus 12:35-37; Lucas 20:41-44
Debora	Richteren (Rechters) 4 - 5
Delila	Richteren (Rechters) 16:4-22
Elia	1 Koningen 17 - 2 Koningen 2; Maleachi 3:23-24; *Sirach 48:1-11*; Matteüs 11:1-15; 17:1-13; Marcus 9:2-13; Lucas 9:28-36; Jakobus 5:17-18
Elisa	2 Koningen 2 - 8; 13:14-21; *Sirach 48:12-16*
Elisabet	Lucas 1
Ester	Ester 1 - 10
Eva	Genesis 2 - 5; 2 Korintiërs 11:3; 1 Timoteüs 2:13-15

Febe	Romeinen 16:1-2
Gabriël	Daniël 8:15-27; 9:21-27; Lucas 1:8-38
Gideon	Richteren (Rechters) 6 - 8
Goliat	1 Samuël 17
Hagar	Genesis 16; 21:8-21; Galaten 4:21-31
Hanna	
– vrouw van Elkana	1 Samuël 1:1 - 2:21
– profete:	Lucas 2:36-38
Henoch	Genesis 5:18-24; *Sirach 44:16*; Lucas 3:37; Hebreeërs 11:5-6; Judas 14
Herodes de Grote	Matteüs 2:1-18
Herodias	Matteüs 14:3,6; Marcus 6:17-28; Lucas 3:19
Isaak	Genesis 21 - 28:9; 35:27-29; *Sirach 44:22*; Handelingen 7:8; Romeinen 9:7-10; Hebreeërs 11:17-20
Izebel	1 Koningen 16:31; 19:1-2; 21:1-26; 2 Koningen 9:30-37
Jaïrus (dochtertje van)	Marcus 5:21-43
Jakob	Genesis 25:19 - 35:29; 46 - 50; *Sirach 44:22-23*; Handelingen 7:8-15; Hebreeërs 11:20-21
Johannes de Doper	Matteüs 3; 11:2-19; 14:1-12; Marcus 1:1-11; 6:14-29; Lucas 1:57-66; 3:1-22; 7:18-35; 9:7-9; Johannes 1:19-34
Jozef	
– zoon van Jakob	Genesis 35:24; 37; 39 - 50; Psalm 105:17-22; Handelingen 7:9-16
– man van Maria	Matteüs 1:16,18-25; 2:13-15,19-23; 13:55; Lucas 1:27; 2; 3:23; 4:22; Johannes 1:45
– van Arimatea	Mattëus 27:57-61; Marcus 15:42-47; Lucas 23:50-56; Johannes 19:38-42
Jozua	Numeri 27:12-23; Deuteronomium 3:23-29; 31; Jozua 1 - 24; *Sirach 46:1-10*; Handelingen 7:45; Hebreeërs 4:8
Judas Iskariot	Matteüs 10:1-4; 26:14-25,47-56; 27:3-10; Marcus 3:13-19; 14:10-26,43-50; Lucas 6:12-16; 22:3-23, 47-53; Johannes 13:21-30; 18:3-11; Handelingen 1:12-26
Judit	*Judit* 1 - 16

Junia	Romeinen 16:7
Kaïn	Genesis 4; Hebreeërs 11:4; 1 Johannes 3:11-12; Judas 11
Lazarus	
– de arme	Lucas 16:19-31;
– broer van Marta en Maria	Johannes 11:1 - 12:11
Lea	Genesis 29:15-35; 30:9-21; 35:23; 49:31; Ruth 4:11
Lot	Genesis 11:27 - 14:16; 19; Lucas 17:28-32; 2 Petrus 2:7-9
Lydia	Handelingen 16:14-15,40
Maria	
– moeder van Jezus	Matteüs 1:16,18-25; 2:11; 13:55; Marcus 6:3; Lucas 1:26-56; 2; Johannes 19:25-27; Handelingen 1:14
– van Magdala	Matteüs 27:56,61; 28:1-10; Marcus 15:40, 47; 16:1-11; Lucas 8:1-3; 23:55-56; 24:1-12; Johannes 19:25; 20:1-18
– zuster van Marta	Lucas 10:38-42; Johannes 11:1 - 12:7
Marta	Lucas 10:38-42; Johannes 11:1 - 12:2
Melchisedek	Genesis 14:18-20; Psalm 110; Hebreeërs 7
Michaël	Daniël 10:13,21; 11:1; 12:1; Judas 9; Openbaring 12:7
Mikal	1 Samuël 18:20; 19:11-17; 2 Samuël 6:16-23
Mirjam	Exodus 2:1-10; 15:20-21; Numeri 12; 20:1; Deuteronomium 24:9; Micha 6:4
Mozes	Exodus - Deuteronomium; *Sirach 45:1-5*; Matteüs 17:1-13; Marcus 9:2-13; Lucas 9:28-36; Johannes 1:17; 9:28-29; Handelingen 7:20-44; 2 Korintiërs 3; Hebreeërs 3:1-6; 11:23-29; Judas 9; Openbaring 15:3
Naäman	2 Koningen 5; Lucas 4:27
Natan	2 Samuël 7:1-17; 12:1-25; *Sirach 47:1*
Nikodemus	Johannes 2:23 - 3:21; 19:38-42
Noach	Genesis 5 - 10; *Sirach 44:17-18*; Matteüs 24:36-44; Hebreeërs 11:7; 1 Petrus 3:20; 2 Petrus 2:5
Noömi	Ruth 1 - 4

Paulus (Saulus)	Handelingen 7:58 - 8:3; 9:1-31; 13 e.v.; Galaten 1 - 2
Petrus (Simon, Kefas)	Matteüs 4:18-20; 14:22-33; 16:13 - 17:13; 26:31-35,69-75; Marcus 1:16-18; 8:27 - 9:13; 14:27-31,66-72; Lucas 5:1-11; 9:18-20,28-36; 22:31-34,54-62; 24:12; Johannes 13:36-38; 18:15-18,25-27; 20:1-10; 21:1-24; Handelingen 1 e.v.; Galaten 2
Pilatus	Matteüs 27; Marcus 15; Lucas 13:1; 23; Johannes 18; Handelingen 4:27; 1 Timoteüs 6:13
Priscilla (Prisca)	Handelingen 18:2-3,19,26; Romeinen 16:3-4; 1 Korintiërs 16:19; 2 Timoteüs 4:19
Rachab	Jozua 2; 6:17,22-25; Matteüs 1:5; Hebreeërs 11:31; Jakobus 2:25
Rachel	Genesis 29 - 35; Ruth 4:11; 1 Samuël 10:2; Jeremia 31:15; Matteüs 2:18
Rebekka	Genesis 24 - 27; Romeinen 9:10
Rhode (Rode, Roosje)	Handelingen 12:13
Ruth	Ruth 1 - 4; Matteüs 1:5
Salomo	2 Samuël 12:24; 1 Koningen 1 e.v.; Spreuken 1:1; Prediker 1:1; Hooglied 1:1; *Sirach 47:13-25*; Matteüs 6:24-34; Lucas 12:22-31; Handelingen 7:47
Sara (Sarai)	Genesis 11 - 23; Jesaja 51:2; Galaten 4:21-31; Hebreeërs 11:11
Saul	1 Samuël 9 e.v.
Seba (koningin van)	1 Koningen 10:1-13
Simeon	
– inwoner van Jeruzalem	Lucas 2:25-35
– Petrus	Handelingen 15:14
Simson	Richteren (Rechters) 13 - 16
Stefanus	Handelingen 6 - 7
Susanna	
– in Babel	*Daniël (toevoegingen)*
– volgeling van Jezus	Lucas 8:3
Tabita	Handelingen 9:36,39
Tamar	
– schoondochter van Juda	Genesis 38; Ruth 4:12; Matteüs 1:3
– dochter van David	2 Samuël 13:1-22
Tomas	Matteüs 10:1-4; Marcus 3:13-19; Lucas 6:12-16; Johannes 20:24-29
Vrouw	
– in de hemel	Openbaring 12
– Kananese	Matteüs 15:21-28
– overspelige	Johannes 8:1-11
– rijke, uit Sunem	2 Koningen 4:8-37; 8:1-6
– sterke/goede	Spreuken 31:10-31
– waarzeggende	1 Samuël 28
– wijze	2 Samuël 20:16-22
– zieke	Marcus 5:25-34
– zondige	Lucas 7:36-50
Weduwe	
– van Sarefat	1 Koningen 17:7-24; Lucas 4:26
– arme	2 Koningen 4:1-7; Marcus 12:41-44; Lucas 18:1-8
Zacharias	Lucas 1

colofon:
Dit document is een scan van de uitgave uit 1997.
De lijst van onderwerpen-bijbelplaatsen is weggelaten, omdat zo'n index tot oncontextueel bijbellezen uitnodigt en biblicisme bevordert.
verantwoording:
Deze scan is gemaakt uit frustratie omdat het bijbelgenootschap dit soort informatieve weggeef-boekjes niet meer in haar fonds heeft, terwijl daar wel behoefte aan is.
Dick Wursten 2020